

Література:

1. Кононова М. М., Кучма Т. В. Копінг-поведінка у подружніх пар з дітьми з психофізичними порушеннями: теоретичний аналіз / Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні : Збірник тез наук. робіт сучасн. Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота». 2020. С. 9–12.
2. Крайнюк В. М. Механізми формування стресостійкості особистості / Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України (за ред. С. Д. Максименка). К., 2004. Т.6. Вип. 7. С. 155–162.
3. Куфтяк Е. В. Психология семейного совладания: автореф. дис. докт. психол. наук: 19.00.13. М., 2011. 202 с.
4. Проблемы стресса и выгорания и совладание с ними в современном обществе / отв. ред.: А. Л. Журавлев, Е. А. Сергиенко. М.: ИП РАН, 2011. С. 182–203.
5. Рассказова Е. И., Гордеева Т. О. Копинг-стратегии в психологии стресса: подходы, методы и перспективы [Электронный ресурс]. Психологические исследования: электрон. науч. журн. 2011. № 3(17). URL: <http://psystudy.ru>

УДК 159.947.5:340.143

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гончарова Н. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

goncharova.poltava@gmail.com

Проблема мотивації та мотиваційної готовності особистості до діяльності – одна із фундаментальних у психології праці. У психологічних дослідженнях діяльності питанням мотивації і цілеспрямованості належить провідна роль. У мотивах і цілях найвиразніше виявляється системний характер психічного, вони виступають як інтегральні форми психічного віддзеркалення. Особливе значення проблема мотиваційної готовності має у діяльності, пов'язаній з особливою специфікою та ризиком, а саме у професійній діяльності юристів.

Психологія юридичної праці досліджує психічні закономірності правової діяльності і розробляє психологічні основи професіограм юридичних професій; індивідуального стилю і майстерності; формування професійних умінь та навичок; підбір кадрів; стиль та керівництво правоохоронною діяльністю; питання професійної

орієнтації, професійного підбору; питання професійної деформації та її попередження [1].

Діяльність юриста відноситься до інтелектуальних видів праці, оскільки в її психологічній структурі домінує когнітивний компонент (висока активність мислення, стійкість уваги, розвиток пам'яті та уваги) [3].

За класифікацією професій діяльність юриста відноситься до гуманітарних видів професій типу «людина-людина», оскільки пов'язана з постійною взаємодією з людьми. У своїй діяльності юрист постійно зустрічається з необхідністю оцінювати вчинки людей з позицій норм права й закону [1].

Дослідження мотиваційної готовності юриста до професійної діяльності є досить актуальним, оскільки вона є важливою складовою особистісного компонента психологічної готовності до праці, спонукає до діяльності та визначає спрямованість особистості.

Мета дослідження полягає у визначенні психологічних особливостей мотиваційної готовності юриста до діяльності, в якій він може ефективно себе реалізувати. Мотив виступає як фактор, що детермінує рівень активності людини і, відповідно, ефективність і якість виконуваної нею діяльності. В широкому розумінні під мотиваційною готовністю розуміють сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів, пов'язаних із задоволенням індивіда в тій чи іншій діяльності.

З проблем та напрямків дослідження мотивації і мотиваційної готовності до професійної діяльності працювали як вітчизняні (Асєєв У. Р., Вілюнас В. Д., Ковальов В. І., Леонт'єв О. М., Симонов П. В., Узнадзе Д. Н., Якобсон П. М.), так і зарубіжні психологи (Аткінсон Дж., Мадсен Д., Маслоу А., Холл Р. та ін.) [4; 5].

Велика кількість літератури з проблеми мотивації і мотивів супроводжується і різноманітними підходами щодо їх природи. Загальним недоліком існуючих точок зору і теорій є відсутність системного підходу до розгляду процесу мотивації та мотиваційної готовності, унаслідок чого будь-який чинник, що впливає на виникнення потреби і ухвалення рішення, оголошується мотивом. Дуже мало уваги приділяється аналізу причин такої значної розбіжності авторів у розумінні суті мотивації і мотивів.

На думку деяких дослідників професійна діяльність юриста розглядається як система психологічних складових: образ-мета; передбачення результату; планування; ухвалення рішення; виконання рішень; контроль за виконанням. Тобто, процес виконання діяльності організований як циклічне наближення до заданої мети [5].

Інші вважають, що важливе значення мають мотиви, які спонукають займатися діяльністю. Так, розрізняють декілька груп причин, які примушують людину займатися трудовою діяльністю [6].

Перша група причин – це спонукання суспільного характеру. До цієї групи можна віднести усвідомлення необхідності приносити користь, бажання надавати допомогу іншим людям, суспільна установка на необхідність трудової діяльності.

Друга група причин – це отримання певних матеріальних благ для себе і своєї родини: заробляння грошей для задоволення матеріальних і духовних потреб.

Третя група причин – це задоволення потреби в самоактуалізації, самовираженні, самореалізації. Людина не може бути бездіяльною по своїй природі. Людина не тільки споживач, а й виробник. У процесі виробництва він отримує задоволення від творчості, виправдовуючи смисл свого існування, отримує задоволення від суспільного визнання, поваги з боку інших.

Означені групи причин або мотивів співвідносяться із специфікою юридичних професій, а саме: юридичні професії характеризуються надзвичайним розмаїттям вирішуваних задач; юридична діяльність підлягає правовому регулюванню; детальна правова регламентація юристів; особливості суб'єктів та об'єктів діяльності; наявність специфічних умов діяльності; наявність специфічних цілей; конкретні методи та засоби досягнення мети; тактичний простір; наявність владних повноважень; дефіцит часу; комунікабельність; розмаїття розумових завдань; наявність негативних емоцій [7].

Тому мотиваційна готовність особистості до юридичної діяльності включає в себе складний комплекс потреб, інтересів, ідеалів (почуття обов'язку, ціннісні орієнтації); механізми її формування та фактори, що впливають на активність діяльності.

Психологічні особливості мотиваційної готовності юристів до професійної діяльності пов'язані з ефективністю праці, а саме: дослідження юридичної діяльності на основі комплексного системного аналізу; психологічний аналіз зовнішніх та внутрішніх умов праці; дослідження психологічних закономірностей різних аспектів професійної діяльності; виявлення раціональних співвідношень між особистістю та вимогами, які висуває професія [3].

Більшість дослідників зазначала, що умовою будь-якої діяльності є, перш за все, мотив, тобто предмет, який виступає засобом задоволення актуальної потреби. Саме мотиви найбільше впливають на поведінку людини та її готовність до діяльності [6; 7].

У юридичній праці важливими факторами мотиваційної готовності є професійне середовище, рівень та характер його активності; рівень домагань та характер отримуваного зворотного зв'язку; ступінь новизни ситуації; полімотивованість (полімотивація активності може розглядатися як у середині мотиваційного процесу, так і зовні, стосовно інтегрованих форм активності).

Особливе місце у проблематиці мотивації готовності юриста до діяльності посідає вивчення факторів та умов, що сприяють блокуванню активності індивіда, а саме: наявність завищених очікувань від ситуації, висока значимість очікуваних результатів за відсутності у людини реальних засобів досягнення і нездатності це об'єктивно усвідомлювати; наявність постійних негативних оцінок ззовні, незалежно від зусиль і конкретних результатів; загальна схильність людини до генералізації, перенесення часткових невдач на інші життєві обставини; наявність певних індивідуальних особливостей особистості [3; 6; 7].

Тому означені вище фактори, умови та механізми формування мотиваційної готовності фахівця потрібно враховувати, зважати на ті психологічні особливості, які сприяють підвищенню ефективності праці.

Таким чином, можна зробити висновок, що усвідомлений вибір професії людиною здійснюється завдяки орієнтуванню на свої соціальні цінності, схильності, спроможності. Також багато залежить від типологічних особливостей прояву властивостей нервової системи людини, впливають також внутрішні та зовнішні фактори. Під час вивчення особистості юриста ми можемо виявити лише особистісні диспозиції, які, як домінуючі тенденції, можуть вплинути на прийняття рішення і формування наміру, але ми не можемо сказати з упевненістю чи вплинуть вони на прийняття рішення в кожному конкретному випадку.

Можна сказати, що мотиваційна готовність до юридичної діяльності як інтерес до самої праці, зацікавленість і позитивні переживання від виконання самої діяльності може бути істотно підвищена шляхом введення додаткових зовнішніх стимулів: підсиленні зовнішньої мотивації, матеріальних благ, пов'язаних з певними досягненнями, привабливістю для людини самої діяльності. Тому важливою умовою збереження людиною мотиваційної готовності і активності (особливо у юридичній діяльності) є управління процесами підкріплення: розширення і більш глибоке усвідомлення змісту й особистісної значимості виконуваних дій, підбір завдань оптимальної складності, перехід від зовнішнього підкріплення до самопідкріплення.

Література:

1. Бедь В. В. Социально-психологические аспекты юридической деятельности / В. Бедь, А. Малышев. Ужгород : Вища освіта, 2001. С. 28–43.
2. Еникеев М. И. Основы общей и юридической психологии / М. И. Еникеев. М.: Знание, 1996. С.42–59.

3. Жалинский А. Э. Основы профессиональной деятельности юриста / А. Э. Жалинский. Смоленск : Новое время, 1995. С. 84–97.
4. Маслоу А. Мотивация и личность / Маслоу А. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасевич. СПб. : Питер, 2009. 352 с.
5. Мейерович А. М. Исследование мотивации трудовой деятельности: Психологическое обеспечение трудовой деятельности. Л. : Деловая книга, 1987. 287 с.
6. Семиченко В. А. Проблемы мотивации и деятельности человека. Модульный курс психологии / В. А. Семиченко. К. : Миллениум, 2004. 521 с.
7. Толочек В. А. Современная психология труда : Учебное пособие / В. А. Толочек. СПб. : Питер, 2006. 479 с.

УДК 159.923.2-053.6.

ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТЕВИХ ВІДМІННОСТЕЙ ОСМИСЛЕНОСТІ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ

Горгола І. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

irinka694@ukr.net

Ціннісно-смилова сфера особистості, проблема цінностей і ціннісних орієнтацій належить до вічних фундаментальних проблем людства. Даний феномен є одним з ключових у психології. Результати аналізу психологічної літератури свідчать про те, що вивченню проблеми ціннісно-смилової сфери особистості приділялась значна увага. Дослідження сутності самих понять «цінність», «ціннісно-смилова сфера» Д. О. Леонтьєвим, О. Л. Носенко, В. О. Ядовим; аналіз динаміки ціннісно-мотиваційної сфери І. С. Коном, М. Н. Корнєвим; Ю. Л. Трофімовим, розгляду дослідження взаємовпливу процесу навчання і розвитку ціннісно-смилової сфери (С. Д. Максименко) мають важливе значення в процесі аналізу формування і трансформації ціннісних орієнтацій особистості.

Особливо важливим питання формування ціннісної сфери особистості постає у підлітковому віці, який характеризується кризовим характером. У підлітковий період відбувається активний пошук особистісної самоідентифікації, свого місця у рольових розподілах, конвенційного узгодження в соціально-психологічних структурах учнівських груп.

В. А. Лавріненко [1] визначив дві групи чинників розвитку ціннісно-смилової сфери підлітків: чинники соціального середовища, що відображають єдність організованих та стихійних впливів на